

International Federation of
Library Associations and Institutions

Bu bildiri UNESCO Genel
Konferansı'nın 35.
oturumunda onaylanmıştır.

IFLA/UNESCO Çok Kültürlü Kütüphane Bildirisi

Çok Kültürlü Kütüphane Hizmetleri: Kültürler Arasında İletişime Açılan Kapı

İçinde yaşadığımız toplum kültürel olarak her geçen gün çeşitlenmektedir. Dünyada 6 binden fazla farklı dil konuşulmaktadır. Uluslararası göç oranları her yıl artmakta ve çok sayıda kişi birleşik kimlikler kazanmaktadır. Küreselleşme, göç artışları, hızlı iletişim, ulaşım kolaylığı ve 21. yüzyılın beraberinde getirdiği etkenler bir çok ülkenin nüfusunda kültürel çeşitliliği artırmıştır. Öyle ki önceleri kültürel çeşitliliğe sahip olmayan ülkelerin nüfusları dahi giderek çok kültürlü bir yapı kazanmaya başlamıştır.

“Kültürel çeşitlilik” ya da “çok kültürlülük” farklı kültürlerin uyum içinde birarada yaşaması anlamına gelmektedir. Bu kapsamda “kültür; bir gruba ya da topluluğa ait farklı düşünsel, maddesel, ruhani ve duygusal özellikleri temsil etmekte aynı zamanda sanat, edebiyat, yaşam tarzı, değerler sistemi, gelenekleri ve inançları içermektedir”.¹ Kültür farklılığı ya da çok kültürlülük küreselleşen dünyamızda ve yerel kültürümüzde bizi birarada tutan yapıyaşdır.

Kültür ve dil çeşitliliği insanlığın ortak mirasıdır ve herkesin yararı için korunmalıdır. İnsanlar arasında değişimin, yeniliğin, yaratıcılığın ve uyumlu birlikteliğin kaynağıdır. “Uluslar arasında barış ve güvenliği sağlamanın yolu, karşılıklı güven ve anlayış ortamında kültürel çeşitliliğe saygı, hoşgörü, iletişim ve işbirliğinden geçer”.² Bu nedenle tüm kütüphane türleri kültür ve dil çeşitliliğini uluslararası, ulusal ve yerel düzeyde hizmetlerine yansıtmalı ve toplumda kültürlerarası iletişimi ve aktif vatandaşlığı güçlendirmek için çalışmalıdır.

Kütüphaneler farklı ilgi alanlarına ve topluluklara hizmet eden eğitim, kültür ve bilgi merkezleridir. Kültür ve dil çeşitliliği bağlamında kütüphane hizmetleri toplumdaki bireylerin

¹ UNESCO Kültürel Çeşitlilik Evrensel Deklarasyonu, 2001

² A.g.e.

kültürel kimlik ve değerleri doğrultusunda bilgi edinme özgürlüğü ve eşitliği üzerine odaklanmışlardır.

İlkeler

Küreselleşen dünyada her birey kütüphane ve bilgi hizmetlerinden tam ve eksiksiz olarak yararlanma hakkında sahiptir. Kültür ve dil çeşitliliği kapsamında kütüphanelerin yerine getirmekle yükümlü olduğu ilkeler şu şekilde sıralanmaktadır:

- Kültür ve dil geçmişine bakılmaksızın toplumun tüm bireyelerine ayırım gözetmeden hizmet etmek;
- Uygun dillerde ve kaynaklarda bilgi sağlamak;
- Tüm toplulukların gereksinimini ve beklentilerini karşılayacak bilgi kaynakları sağlamak;
- Çok kültürlü topluluklara hizmet vermek üzere yetiştirilmiş ve toplumdaki kültürel çeşitliliği yansıtacak kütüphanecileri istihdam etmek.

Çok kültürlü toplumlarda kütüphane ve bilgi hizmetleri tüm kütüphane kullanıcılarının yanı sıra kültür ve dil farklılığından ötürü bilgi hizmetlerinden daha az yararlanabilen ve bu nedenle daha etkili kütüphane ve bilgi hizmeti sunmak üzere seçilen kullanıcı gruplarını kapsar. Toplum içinde kültür farklılıkları nedeniyle dezavantajlı sayılan bu gruplara özel önem gösterilmelidir. Bu gruplar arasında; azınlıklar, göçmenler, sığınmacılar, kısa ya da uzun süreli oturma iznine sahip yabancılar ve *yerliler* olarak adlandırılan topluluklar yer alır.

Çok Kültürlü Kütüphane Hizmetlerinin Hedefleri

Çok kültürlü bir toplumda kütüphane ve bilgi hizmetleri geliştirilirken bilgi, okuryazarlık, eğitim ve kültür kavramları ile ilgili olarak dikkat edilmesi gereken konular şu şekilde sıralanmaktadır:

- Kültür çeşitliliğinin ve kültürlerarası iletişimin olumlu yönlerini ortaya çıkararak bu konuda toplumda farkındalık yaratmak;
- Ana dile saygı göstermek ve farklı dillerde iletişimi desteklemek;
- Erken yaşlarda yabancı dil öğrenimini destekleyerek farklı dillerin uyum içinde birarada yaşamasını sağlamak;
- Dil ve kültür mirasını korumak ve toplumda konuşulan tüm dillerde ifade, yaratma ve paylaşımı desteklemek;
- Sözlü kültürün ve somut olmayan kültür varlıklarının korunmasını desteklemek;
- Toplumda farklı kültürel geçmişe sahip bireyelerin ve grupların sosyal hayata katılımını sağlamak;

- Sayısal çağda bilgi okuryazarlığını özendirmek ve gelişen bilgi ve iletişim teknolojilerine hakim olmak;
- Sanal alemde dil çeşitliliğini özendirmek;
- Sanal alemde evrensel erişimi özendirmek; kültürel çoğulculuk adına bilgi ve iyi uygulama örneklerinin paylaşımını desteklemek;

Yönetim ve Uygulama

Çok kültürlü kütüphane hizmetleri ile tüm kütüphane türlerinden bütünleşik bir hizmet yaklaşımına sahip olması beklenmektedir. Kültür ve dil farklılığına sahip topluluklara sunulan kütüphane ve bilgi hizmetlerinde temel etkinlikler bu hizmetlerin merkezi konumundadır; *ayrıca ya da fazladan* sağlanan hizmetler olarak algılanmamalıdır.

Kütüphane, bir stratejik plâna ve politikaya sahip olmalı; kültürel çeşitliliğe yönelik olarak geliştirilecek hizmetlerde amaçlar, hedefler, öncelikler ve hizmetler tanımlanmalıdır. Plânlama kapsamlı bir kullanıcı gereksinimi araştırması yapıldıktan ve yeterli kaynaklar sağlandıktan sonra yapılmalıdır.

Kütüphane hizmetleri geliştirilirken kurumlar tek başlarına hareket etmemelidir. Hedef kullanıcı kitlesi ve uzmanlar ile yerel, ulusal ve uluslararası düzeyde kurumlarla işbirliği içinde olunmalıdır.

Temel Faaliyetler

Çok kültürlü kütüphane hizmetleri aşağıdaki faaliyetleri kapsamalıdır:

- Sayısal ve çoklu ortam kaynaklarının yanı sıra çok dilli dermeler ve hizmetler geliştirmek;
- Sözlü, somut olmayan ve yerel kültürel mirasa önem atfederek kültürel ifadelerin ve mirasın saklanması için gerekli kaynakları sağlamak;
- Kütüphane ve bilgi hizmetlerinin ayrılmaz birer parçası olarak kullanıcı eğitimi, bilgi okuryazarlığı becerilerinin geliştirilmesi, ülkeye yeni gelenler için kaynak sağlama, kültürel miras ve kültürlerarası iletişim konularında programlar düzenlemek;
- Bilgi ile ilgili kurumlar ve bilgi erişim sistemleri aracılığıyla bilgiye, gereksinim duyulan dillerde erişim sağlamak;
- Kütüphanedeki farklı kullanıcı gruplarının ilgisini çekmek amacıyla gereksinim duyulan dillerde ve ortamlarda tanıtım materyalleri hazırlamak.

Personel

Kütüphaneciler, bilgi kaynakları ile kullanıcılar arasında köprü konumundadır. Çok kültürlü topluluklara yönelik hizmetler, kültürlerarası iletişim, duyarlılık, ayrımcılık karşıtlığı, kültürler, diller gibi konular mesleki eğitim ve hizmetiçi eğitim çalışmalarında üzerinde durulması gereken konular olmalıdır.

Çok kültürlü kütüphane hizmetleri sunmakla görevli kütüphaneciler, toplumda kültürel farkındalığın artırılması, iletişimin güçlendirilmesi ve hizmet edilen toplulukların özelliklerini yansıtması amacıyla toplulukların sahip olduğu kültürel ve dil karakteristiklerini yansıtmalıdır.

Bütçe, Yasama ve İşbirliği

Hükümetlerden ve ilgili diğer karar organlarından çok kültürlüğün hakim olduğu toplumlarda halka ücretsiz kütüphane ve bilgi hizmeti sunulması için ivedilikle eşit bütçeyle yönetilen kütüphaneler ve kütüphane sistemleri geliştirmeleri beklenmektedir.

Çok kültürlü kütüphane hizmetleri her yönüyle evrenseldir. Bu alanda hizmet sunan tüm kütüphaneler politika geliştirmek amacıyla ilgili yerel, ulusal ve uluslararası kurumlarla işbirliği içinde olmalıdırlar. Gereksinim duyulan hizmetlerin geliştirilmesi ve uygun bütçeye karar verilmesi amacıyla gerekli verilerin toplanacağı araştırmaların yapılması önemlidir. Araştırma bulguları ve iyi uygulama örnekleri çok kültürlü kütüphane hizmetlerinin etkili bir şekilde gerçekleştirilebilmesi için mümkün olduğunca duyurulmalıdır.

Bildirinin Hayata Geçirilmesi

Uluslararası topluluklar kültür ve dil çeşitliliğinin korunması sürecinde kütüphanelerin ve bilgi merkezlerinin hedeflerini anlamalı ve desteklemelidir.

Dünyanın dört bir yanında faaliyet gösteren ve her düzeyden karar alma sorumluluğunu üstlenen kuruluşların, kütüphane topluluklarının bu bildirinin dağıtımına aracılık etmesi ve burada sözü edilen ilke ve uygulamaları benimsemeleri arzu edilmektedir.